

13.9.2002

1856/4/00

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Riitta Länsisyrjä

PÄÄTÖS KANTELUUN ELATUSAPUSAATAVAN PERINTÄÄ KOSKEVASSA ASIASSA

1 KANTELU

A on B:n puolesta eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan 18.8.2000 toimittamassaan sähköpostiviestissä arvostellut Nokian kihlakunnanviraston ulosotto-osaston avustavan ulosottomiehen C:n menettelyä elatusapusaatavan perintää koskevassa asiassa. B arvostelee sitä, että hänen ulosottomiehelle toimittamiaan kuitteja elatusapuvelan maksusta ei ollut huomioitu. Hänen palkastaan oli toimitettu ulosmittaus siitä huolimatta, että hän oli osoittanut maksaneensa elatusapuvelan. B arvostelee ulosmittausta myös sen vuoksi, että se oli johtanut elatusapuvelkaa suurempaan palkan pidätykseen.

2 SELVITYS

Kirjoituksen johdosta on tänne hankittu Nokian kihlakunnanviraston ulosotto-osaston avustavan ulosottomiehen C:n selvitys ja Nokian kihlakunnanvoudin lausunto. Selvitys ja lausunto on lähetetty kantelijalle tiedoksi. B on 12.8.2002 toimittanut tänne kantelun täydennykseksi asiakirjoja.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat

Kantelun mukaan B sai Helsingin ulosottoviraston 16.6.2000 lähettämän maksukehotuksen Helsingin sosiaalilautakunnan vahvistamaan elatussopimukseen perustuvan 1 400 markan elatusapuvelan maksamisesta. Maksukehotuksessa velallista kehoitettiin heti ulosoton uhalla ottamaan saamisen suorittamiseksi yhteyttä avustavaan ulosottomieheen C:hen. Maksukehotuksessa ei ollut mainintaa siitä, mille ulosottoviraston tilille saaminen tulisi suorittaa.

B kertoi ottaneensa yhteyttä avustavaan ulosottomieheen 23.6.2000 ja ilmoittaneensa tuolloin, että hän oli maksanut samana päivänä elatusapuvelan lapsen äidin tilille sekä lähettäneensä sähköpostitse ulosotto-osastolle kuitit maksusta. Ulosotto-osastolle 6.6.2000 saapuneesta hakemuksesta ilmeni, että elatusapuvelka koostui toukokuulta 2000 suorittamatta olevasta 200 markasta sekä kesäkuun kuukausierästä, joka oli määrältään 1 200 markkaa. Asiakirjoista ilmenee, että velallinen oli 23.6.2000 suorittanut 1 400 markkaa eli siihen päivään asti erääntyneen elatusapuvelan. B:n tänne 12.8.2002 esittämän kuitin mukaan hän oli samana päivänä maksanut myös heinäkuussa erääntyvän kuukausierän 1 200 markkaa.

Avustava ulosottomies C, joka ilmoituksensa mukaan oli ollut kesäkuun alusta 25.6.2000 asti vuosilomalla, oli lähettänyt B:lle 29.6.2000 päivätyn ennakoilmoituksen palkan 10.7.2000 tehtävästä ulosmittauksesta kysymyksessä olevan saatavan perimiseksi. B sai vuosilomansa vuoksi tiedon ennakoilmoituksesta vasta ulosmittauspäivänä 10.7.2000.

B soitti samana päivänä C:lle sekä lähetti sähköpostilla tälle kuitit elatusapurästin sekä kesäkuun kuukausierien maksamisesta 23.6.2000. Ulosottovirastosta tänne toimitetussa jäljennöksessä velallisen sähköpostiviesti ei sisältänyt kuittia heinäkuun erän maksusta. Selvitystä tuon maksun ilmoittamisesta ulosotto-osastolle ei ole esitetty.

Asiakirjoista saatavan selvityksen mukaan B oli vielä 25.7.2000 maksanut hakijan tilille elokuun kuukausierän.

B:n työnantaja tilitti 18.8.2000 maksukiellon perusteella 1/3 hänen palkastaan, eli 3 895 markkaa. Tästä määrästä tilitettiin syyskuun elatusmaksun suorituksiksi 1 200 markkaa. Ulosottovelan tultua tällöin täysin maksetuksi, palkan ulosmittaus peruttiin ja jäännös 2 695 markkaa palautettiin B:n tilille 22.8.2000.

3.2

Avustavan ulosottomiehen menettely ennen maksukiellon lähettämistä

Maksu-/yhteydenottokehotus

Kantelussa arvostellaan ensinnäkin sitä, että B:n saamassaan maksukehotuksessa ei ollut mitään tietoa siitä, mille tilille hänen tulisi velka maksaa. B ei kertomansa mukaan saanut myöskään suullisesti tästä tietoa soitettuaan ulosotto-osastolle 23.6.2000.

Asiakirjoihin liitetyssä maksukehotukseksi otsikoidussa ulosoton atk-järjestelmästä automaattisesti tulostettavassa kaavakkeessa on sen tekstin mukaan kysymys lähinnä vireilletuloilmoituksesta. Siinä kehoitetaan velallista ottamaan yhteyttä avustavaan ulosottomieheen saamisen suorittamiseksi. Saadun selvityksen mukaan velallinen onkin näin menetellyt, mutta hän on ensin maksanut saatavan ulosotonhakijan tilille.

Asian esittelijä on menettelyn johdosta ollut yhteydessä oikeusministeriön tietohallinto-osaston ylitarkastajaan Tapani Kilpelään, joka kertoi, että mm. elatusapusaatavissa järjestelmästä lähetetään mainittu yhteydenottokehotus automaattisesti. Jos yhteydenottoon ei ole vastattu, avustava ulosottomies voi erikseen ilmoittaa lähetettäväksi sellaisen maksukehotuksen, joka sisältää tilillepanokortin.

Ulosottolaissa ei ole lainkaan säännöksiä maksukehotuksen lähettamisestä. Näin ollen minulla ei ole aihetta epäillä, että vireilläoloilmoituksen sisältäneen maksukehotuksen lähettamisessä tai tilillepanokortin sisältävän maksukehotuksen lähettämättä jättämisessä olisi menetelty virheellisesti.

Velallisen ensimmäinen yhteydenotto

B arvostelee myös sitä, että vaikka hän oli 23.6.2000 lähettänyt suoritukseltaan kuitin kihlakunnanviraston ulosotto-osastolle ja samana päivänä ottanut yhteyttä virastoon, hänelle ei ollut annettu neuvoa siitä, mille tilille hänen olisi tullut suorittaa maksut. Sen vuoksi hän oli jatkossakin maksanut suoritukset suoraan ulosoton hakijalle.

Avustava ulosottomies on selvityksessään todennut, että hän ei ollut tietoinen siitä, minkä sisältöinen maksukehotus asiassa oli velalliselle lähetetty. Myös se, kenen kanssa velallinen on kesäkuussa asioinut ulosottovirastossa, on jäänyt selvityksen nojalla epäselväksi jo siitä syystä, että kantelussa kerrottu päivämäärä, eli 23.6.2000 on juhannusaatto eikä yhteydenotto näin ollen ole voinut tapahtua tuona päivänä.

Velallisen toinen yhteydenotto

B:n esittämän sähköpostin liikenne raportin mukaan hän oli 10.7.2000 kello 6.49 lähettänyt ulosotto-osastolle kuitit elatusapurästin suorittamisesta. Lisäksi B oli samana päivänä keskustellut puhelimitse avustavan ulosottomiehen kanssa. Siitä huolimatta avustava ulosottomies oli toimittanut ulosmittauksen, joka selvityksen mukaan tapahtui samana päivänä vasta kello 11.00 eli sähköpostiviestin ja mainitun keskustelun jälkeen.

Avustava ulosottomies on selvityksessään todennut, että hän oli puhelinkeskustelun yhteydessä 10.7.2000 erehtynyt siitä, mitä selvitystä B oli tuona päivänä toimittanut ulosottovirastoon, koska hänellä oli käytävissään ainoastaan B:n kesäkuussa lähettämät kuitit. Kantelun yhteydessä ei ole saatu selvitystä siitä, missä vaiheessa B oli toimittanut ulosotto-osastolle tiedon heinäkuun erän maksamisesta. Asiakirjoista saatavan selvityksen mukaan kuitenkin näyttää ilmeiseltä, että B oli jo kesäkuussa ja uudelleen heinäkuussa lähettänyt ulosottoviranomaiselle selvityksen elatusapurästin sekä kesä- että heinäkuun kuukausierien maksusta.

Ulosottolain 3 luvun 32 a §:n mukaan jos täytäntöönpanossa esitetään väite tai vaatimus, joka ei selvästi ole perusteeton ja jonka ratkaisemista täytäntöönpano tai sen jatkaminen edellyttää, ulosottomiehen on tehtävä väitteen tai vaatimuksen johdosta perusteltu päätös. Väitteen tai vaatimuksen esittäjän tulee esittää ne asiakirjat ja muut todisteet, joihin hän viittaa perusteinaan. Ulosottomiehen on hankittava viran puolesta selvitystä, jos se ulosottomenettelyssä sopivasti käy päinsä. Ulosottomies voi ulosottolain 9 luvun 1 ja 6 §:ssä tarkoitetussa tapauksessa oikaista ulosottotoimintaa tai antaa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen. Jos väite on esitetty avustavalle ulosottomiehelle, hänen on ilmoitettava siitä ulosottomiehelle. Avustava ulosottomies saa kuitenkin tarvittaessa suorittaa ulosmittauksen tai muun täytäntöönpanon jatkumisen turvaaman toimenpiteen.

Näin ollen siitä riippumatta, oliko avustavalla ulosottomiehellä ollut ennen ulosmittauksen toimitamista tietoa virastoon toimitetuista kuiteista, maksukehotusta ei olisi saanut lähettää työnantajalle, koska maksua koskevaan väitteeseen olisi joka tapauksessa tullut ulosottolain 3 luvun 32 a §:n nojalla antaa päätös. Mikäli avustava ulosottomies sai tiedon maksukuiteista vasta 10.7.2000 kello 11.00 toimitetun ulosmittauksen jälkeen, olisi hänen tullut edellä mainitun säännöksen mukaan saattaa asia ulosottomiehen käsiteltäväksi, jotta tällä olisi ollut mahdollisuus oikaista ulosmittauspäätöstä.

Arvioitaessa avustavan ulosottomiehen menettelyä on vielä otettava huomioon, että hän oli välittömästi vuosilomalta saavuttuaan ja vain kaksi viikkoa yhteydenottokehotuksen lähettämisen jälkeen ryhtynyt ulosmittaamaan velallisen palkkaa ilman, että hän olisi selvittänyt, oliko velallinen ottanut asiassa yhteydenottokehotuksen perusteella yhteyttä ulosottomieheen. Hän on myös oman ilmoituksensa mukaan ollut tietämätön siitä, että maksukehotus ei sisältänyt tilillepanokorttia. Tästä on ilmeisesti ollut seurauksena, että velallinen oli suorittanut maksut myös myöhemmin suoraan ulosoton hakijalle.

Yhteenveto

Avustavan ulosottomiehen menettelyä voidaan arvostella siitä, että hän ei ole ollut riittävästi tuntenut maksukehotusmenettelyssä velalliselle toimitettuja asiakirjoja. Hän on lisäksi velallisen väitteestä ja esitetystä näytöstä huolimatta suorittanut asiassa ulosmittauksen ja toimittanut velallisen työnantajalle maksukiellon, vaikka hänellä on täytynyt viimeistään 10.7.2000 olla tieto velallisen maksuväitteestä ja myös sitä tukevasta asiakirjanäytöstä.

Asia ei ole saatettu ulosotossa loppuun ennen kuin elatusapusaatavan velkoja pyytää ulosmittauksen peruuttamista tai velallinen on suorittanut jo erääntyneet maksuerät sekä lähinnä seuraavan kuukauden elatusapua vastaavan määrän tai muulla tavalla saattaa uskottavaksi, että hän vastaisuudessa tulee täyttämään elatusvelvollisuutensa. (Ulosottolaki 4 luku 9 a §)

Tämän perusteella avustavan ulosottomiehen olisi tullut väitteen esittämisen yhteydessä selvittää suoritukset ja vaatia myös elokuun kuukausierän maksamista ja osoittaa velallinen maksamaan suorituksensa ulosottomiehen virkavarojen tilille.

3.3

Ulosmittaus

B arvostelee myös sitä, että ulosmittauksen perusteella hänen palkastaan kertyi selvästi yli velan määrä, joten loppuosa oli erikseen jouduttu palauttamaan hänelle.

Avustava ulosottomies on kertonut, että hän ei ollut rajannut säännönmukaista ulosottolain 4 luvun 6 §:ään 1 momenttiin perustuvaa ulosmittausta määrän osalta sen vuoksi, että hän ei ollut tietoinen velallisen palkan määrästä.

Ulosotossa noudatetaan liiallisen ulosmittauksen kieltoa, jota jo lähtökohtaisesti määrittää ulosottolain 4 luvun 1 §:n säännös ulosmittauksen kohdistamisesta siihen määrään, mikä on tuomittu. Ulosmittauksen kohde on mitoitettava siten, että se mahdollisimman tarkoin kattaa pääoman, korkokertymän ja ulosottokulut, mutta ei sen enempää. Ulosotossa noudatettavaa virallistoimintoi-suuden periaatteen mukaisesti ulosottomies on velvollinen selvittämään velallisen ulosmittauskel-poista omaisuutta. Näin ollen, mikäli avustava ulosottomies ei ole etukäteen ennen ulosmittausta saanut selville velallisen palkan tarkkaa määrää, on hänen mielestäni velan määrä huomioon ottaen erityisen huolellisesti arvioitava, tulisiko ulosmittausta kuukausierän osalta rajoittaa enintään määrään, joka vastaa elatusapurästä, yhtä kuukausierää sekä seuraavaa kuukausierää sekä ulosottomaksua. Näin ollen avustavan ulosottomiehen olisi mielestäni tässä tapauksessa tullut rajoittaa palkasta kuukaudessa pidätettävä määrä kahden kuukausierän ja ulosottomaksun suuruiseksi.

3.4

Toimenpiteet

Katson avustavan ulosottomiehen C:n menetelleen virheellisesti jättämällä käsittelemättä velallisen maksua koskevat väitteet ulosottolain 3 luvun 32 a §:n mukaisesti sekä suorittamalla palkan ulosmittauksen rajaamatta kuukausierän enimmäissuuruutta.

Saadun selvityksen mukaan C ei ole ollut selvillä elatusapujen maksukehotusmenettelystä. Sen vuoksi kiinnitän Nokian kihlakunnanvoudin huomiota siihen, että ulosoton atk-järjestelmän maksu-

kehotusmenettelystä annetaan avustaville ulosottomiehille riittävästi koulutusta. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestä myös kihlakunnanvoudin tietoon.